

«Ariák és Dallok verseikkel» c. gyűjteményéből (1832) bemutatott dalok. Ezek tulajdonképp Pálóczi Horváth Ádám «Ó- és új ötödfélszáz énekek» c. gyűjteményéből átvett dallamok későbbi színesebb variánsai. A magyar késő-barokk legjellegzetesebb megnyilvánulása pl. az «Áldott magányosság» Csokonai szövegére írt dal. Nem más ez, mint a korabeli ária-stílus magyar talajba való átültetése. *Hodoula István* feldolgozásában kitűnően érvényre jutottak a gyűjtemény többi előadott dalai is. Különösen megkap Pálóczi Horváth Ádám híres táncdalának: «Azt mondják, hogy nem illik a tánc a magyarnak» pompás, eleven humora. Kitűnő jellemzéseért érdemes a szövegből e pár sort idéznünk: «A franc tánc mind negédes, mind szeles a német, Nincs mutációja, csak egyről varr himet, Melankolos az angol szövevényes tánca, Csak az igaz magyar tánc a szent Dávid tánca».

Csodálhatjuk a nép konzerváló erejét, amely századokon át épségben tudta megőrizni a Zabolai Basa Pistáról, II. Rákóczi György fejedelem 1657-iki lengyelországi hadjárataiban elesett testőrkatonájáról szóló népballadát. (Lajtha L. gyűjtése Diósd, Szilágy m.) Remek zenei példája minden ilyenfajta tömör, a maga egyszerűségében megárazóan emberi népköltési formának. Egyszerű, homofon-kísérettel hangzik fel először az ősi dallam: «Megölték Basa Pistát, Fejedelem katonáját...». Lassan drámaibb, izgatottabb lesz az előadás. A kíséret gazdagabb, nyugtalanabb harmóniában ad háttérrel a dráma lefolyásának. «Az életét kioltották, Ékes aranyos dolmányán végigömlött piros vére...» Mindig ugyanaz a dallam ismétlődik, csak előadásában símul szorosan a szöveg értelméhez. A befejezésben a kezdet komor kíséretével hangzik ki: «Fehér Julis hazavárja vacsorára, Ne várd, Julis... Ne várd, Julis...». Mennyi panasz, mennyi egyszerű szívből fakadó mély fájdalom, ami itt a lefelé haladó molltercekben megnyilvánul! *Lajtha László* különösen ennek és a Kossuth verbunkosnak konzseniális feldolgozásával mutatta be e téren alapos ismereteit és hivatottságát. Az utóbbi gyűjtő hatású katonavirtusa, lendületes, színes kísérete Molnár Imre előadásában talán még a holtakat is felrázná sírjaikból.

A zongorakíséretet *M. Hir Sári*, szülőhangversenyeiről jól ismert kitűnő

pianisztikus és muzikális képességeivel látta el.

*

A Zeneművészeti Főiskola tavaly elhunyt nagynevű igazgatója emlékére *Mihalovich-emlékünnepelet* rendezett, amelyen az emlékbeszéde^t gr. *Apponyi Albert* tartotta. A magyar zenepedagógia önállósításának céltudatos, megalkuvást nem ismerő nagy kiépítőjéről emlékezett meg Apponyi gróf, Nagymagyarország volt kultuszminisztere. A kitűnő intézeti zenekartól előadott «Toldi szerelme» előjátékának és a IV. szinfoniának nemes szelleme, dallam invenciójának egyéni szépsége, banális, olcsó hatásokat megvető őszintesége, komoly ideálizmusa arról a leltűnt, szerencsés korszakról beszélt, melynek a lelkét, a világháború óriási szakadékán keresztül, ma már igen kevesen értik. De midőn Apponyi gróf nemes alakja szembefordul az ünneplő sokasággal, egyszerre varázsütésre megmozdulnak a tenyerek és mindenki érzi, hogy ez a rajongó tisztelet és lelkesedés nemcsak a szónok nagy személyének, hanem az ő személyében a régi Nagymagyarországnak és annak a multnak is szól, amely ilyen jellemeket tudott adni a hazának.

Prahács Margit.

Magyar folyóiratszemle.

Kornemann Ernő «A német egyetemek szerepe a nemzet életében» címmel írt a *Budapesti Szemlé*-be tanulmányt, amelyhez a magyar egyetemi tanárok boroszlói látogatása nyújtott tapasztalati anyagot. Megfigyelhető, hogy a mai Németországban egy új ember-típus alakul ki. Ez a típus a gazdasági életben tevékeny férfiaké, akik az egyetemek és kutatóintézetek tudományos életében nemcsak anyagi eszközök nyújtásával, hanem saját magas szellemi műveltségükkel is tevékeny részt vesznek. Itt az idő, hogy az egyetemek kilépjenek abból az elszigeteltségből, amelybe az előző korszakokban jutottak és beleilleszkedjenek a nemzet életébe. Kétségtávol nagyon előmozdítja ezt a törekvést az olyan tudományoknak fejlődése, amelyek új szervezetükben az egyetemi munkával kapcsolatban egyes laikusok munkáját is megkövetelik. A boroszlói egyetem mellett, hogy a szlávok előrenyomuló hullámaival szemben kifelé jelentékeny munkát végez, rend-

szeres munkát folytat abban az irányban is, hogy a várost és a vidéket egyaránt szorosabban az egyetemhez kapcsolja és az egyetemet a szellemileg egységes területek gyújtópontjává tegye. Az elméleti és gyakorlati élet közti úr áthidalásának nehéz munkája az egyetem barátai szövetségének feladata. Ez a szövetség elsősorban az egyetemi tanárok tudományos munkájának támogatója, de ezenkívül fontos tevékenységi köre a városban és vidéken egyetemi előadások rendezése, melyek hivatva vannak a tudomány eredményeinek népszerűsítésével a lakosság feltörekvő rétegeit közelebb hozni az egyetemi színvonalhoz. A német ifjúság körében most erős mozgalom jelentkezik az egyesületi élet fokozására, a társadalmi különbségek áthidalása útján, melyek Németországnak ipari állammá való átalakulása folytán élesebbé váltak. A borszlói Löwenberger Arbeitslager-ben az egyetemi ifjúságot évi összejöveteleken összehozzák a földművelő és munkásifjakkal kölcsönös megismerkedés és megértés céljából. A mai folytonos külső nyomás mellett az egyénben s a különböző néprétegek egymáshoz való viszonyában erős koncentrációra és önmagára eszmélésre van szükség.

A magyar egyetemi ifjúság kebelében hasonló mozgalmakat észlelünk. Ezekről a mozgalmakról a *Magyar Szemle* decemberi számában *Könyves Tóth Kálmán* nyújt összefoglaló képet. Arra törekszik, hogy az ifjúsági parlament és a szegedi tanyasettlement komoly törekvéseit kritikai szemmel mutassa be. A magyar értelmi ifjúság ügyis mozgolódik. Erzi azt a nagy úrt, ami közte és a dolgozó tömegek, különösen az ipari munkásság, továbbá a falu tanyanépe és kérdései között van. Az ifjúság érzi, hogy a súlyos szociális kérdések előtt tájékozatlanul áll s kötelessége teljesítése felé az első lépést azzal tette meg, hogy fölvetette az ifjúsági parlament gondolatát. A Bartha Miklós társaság egy demonstratív vitailés alakjában akar foglalkozni a szociális kérdésekkel és ily módon lehetőséget keresni az értelmi ifjúság és a munkásság közötti ellentét kiküszöbölésére. Ezt a tervet a MEFHOSZ is felkarolta és a különböző ifjúsági egyesületekkel megegyezett az ifjúsági parlament összehívásában. Jellemző a helyzetre, hogy ugyanazzal a célkitűzéssel és programmal

egyre-másra alakulnak ifjúsági társadalmi egyesületek, amelyek ugyan eddig csak szónoklatokat tartottak, de a létük maga az ifjúság szociális érdeklődésének élénk bizonyossága. Az ifjúsági parlament mellett a szegedi egyetemi Bethlen Gábor Kör elhatározta, hogy a magyar mezőgazdasági, különösen pedig tanyai népesség szociális viszonyait személyes tapasztalatok és kapcsolatok útján a helyszínen tanulmányozza és az ismeretközlésen túl segít és nevel is. A mozgalom eszközeül az angol settlement gondolatát vetette föl és ennek megvalósításához már megnyerték az újpesti főiskolai szociális telep első settlement igazgatóját Erődi Harrach Béla egyetemi tanárt is. Ahhoz, hogy e kísérlet valóban aktív működést fejlessen ki még sok nehézség leküzdése szükséges. A magyarországi ifjúság tevékenységéhez mintaképül szolgálhat a csehszlovákiai magyar főiskolai hallgatók ú. n. sarlós mozgalma, amely az értelmi ifjúság mindegyik korcsoportja részére feladatokat jelöl és őket fokozatosan felépített nevelési rendszerébe állítja be. Tevékenységi körébe már a középiskolában bevonja az ifjúságot s a diákszervezeteken keresztül gyökeres magyar kultúrára, szociális felelősségérzetre és az egyetemmel korszerű megismerésére neveli. Az ifjúsági mozgalmakban sok erkölcsi érték rejlik, amelynek felhasználása a magyar társadalomnak eminens érdeke.

Thienemann Tivadar a *Minervában* folytatja annak a szellemi alkotásnak az analízisét, amelynek tárgya a könyv és írója. Abból a számos relációból, amely a teremtő egyéniség és műve között fennáll a következőket ragadjuk ki: Az író befelé fordult lelki ismerete nemcsak magát látja, hanem evidenciában tartja azt a tükörképet is, amely másokban alakul ki róla. Az egyre mélyebben hatoló individualizmus újabb jelensége, hogy nemcsak egyik embert különíti el a másiktól, hanem felbontja látszólag az összehatatlan misztériumát és különbséget tesz az ember belső valója és külső társadalmi arcúlatá között. Az egyén mindig változik, más-más funkciót teljesít, más-más szerepet játszik, amint változó társadalmi viszonyok közé kerül. Az író, aki a nyilvánosság porondjára lép, hogy a figyelmet magára vonja erendő rokonságban van a szerepjátszó mimussal: tudatosult magatartással alakítja tár-

sadalmi arculatát és saját akarata szerint eleve el akarja dönteni, milyennek lássa és milyennek tartsa őt a közönség. Mihelyt a nyilvánosságra gondol, föltűnik mögötte az a másik én, amit mások szeméből kell kiolvasni. Ez az árnyék ott terem mellette, amint tollat vesz kezébe, sőt elkíséri őt a napló, az önéletrajz legtitkosabb diszkréciójáig is. Nem mondhatunk ki mindent, amit gondolunk és nem írhatunk le mindent, amit mondunk. Az irodalom kezdettől fogva az embernek csak mások felé fordított arculatát tükrözi vissza. De ez a társadalmi álarc teljesen hozzánőhet az egyéniséghez és ép ez a fegyelmezett magatartás ad akárhányszor értéket és erkölcsi tartalmat az életnek. Magánosság és szerepjátszás: az író e két ellentétes társadalmi formába van zárva és mint két szembenálló tükörben egyik arcképét csak a másik fénytörésében láthatja meg.

A kultúra és arisztokratizmus sokat vitatott kérdéséhez szól hozzá *Hunyadi Ferenc* gróf a *Széphalomban*. Hangsúlyozza az arisztokratikus lélek egyensúlyozott és harmonikus voltát, amely lényegében olyan, mint a növény: gyökereit azokban a gondolatokban találja meg, amik szellemi növekedését meghatározták és folyton növekedik szerves fejlődéssel emelkedve a nap felé. Épen ezért a mozdulatlan forma, a retrográd gondolkodás és a fejlődéssel szembenhelyezkedő makacsság távol áll attól, hogy arisztokrata

jellemvonás legyen. Csak az arisztokratikus eszmény elfajulása hozta létre a merőben konzervatív, sőt reakcionárius gondolatot, melyet gyakran összetévesztenek az arisztokratizmus-sal, de amely sohasem azonos ezzel. Az arisztokrata igazi lényegét a mások életével való kapcsolatai teszik. Mennél jobban hangsúlyozza a modern fejlődés a magánéletben a gazdasági állapot fontosságát, mennél inkább a természetes egoizmus kerül az emberi élet középpontjába, annál fontosabb, hogy az arisztokrata olyan valaki legyen, aki uralkodik érdekei fölött. Az anyagi élet az arisztokratánál a legcsekélyebb fontossággal sem irányíthatja azokat az elhatározásokat, amelyek másokhoz való viszonyát kialakítják. Az arisztokrata érzi, hogy képességénél fogva van tekintélye, nem pedig azért, mert hatalomhoz jutott; tudatában van saját értékének és annak a fontosságnak, amelyet tevékenysége a nemzet életében betölt. Ő az egyetlen embertípus, amely uralkodik a haladás fölött nem pedig rabszolgája a haladásnak. Ilyen formán a kultúra arisztokratikus koncepciója nem más, mint természetes fejlődés és a dolgok állandósága. Ami az emberi tulajdonságokat illeti az arisztokratikus kultúra az egyensúlyozottságban, harmóniában lényeges, de ösztönös korlátozottságban áll. A magán- és közéletre vonatkoztatva pedig: felelősség és érdeknélküliség.

K. B. O.

A NAPKELET minden közleményéért írója felel. A folyóirat szerkesztője: TORMAY CECILE; s. szerkesztője: HARTMANN JÁNOS. A kiadásért felelős: HEGEDŰS ISTVÁN.

Stephaneum nyomda és könyvkiadó r. t. — Nyomdaigazgató: KOHL FERENC.